Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Viite HE 175/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Asia Asiantuntijalausunto

Maa- ja metsätalousvaliokunta on 21.9.2026 pyytänyt elintarvikemarkkinavaltuutetulta kirjallista asiantuntijalausuntoa valiokunnan käsiteltävänä olevaan yllä mainittuun asiaan. Esitän valiokunnalle kunnioittavasti seuraavan:

1. Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston toimintamenot ja niiden kehitys

Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston toimintamenot sisältyvät Ruokaviraston toimintamenojen momentille 30.20.01. Vuoden 2026 talousarvion mukaan Ruokaviraston määrärahasta on saanut käyttää ”enintään 684 000 euroa elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston toimintamenoihin”.

Tässä talousarviossa toimiston toimintamenomääräraha korotettiin aiemmasta 500 000 euron määrärahasta, joka oli säilynyt muuttamattomana vuosien 2019–2025 talousarvioissa, vaikka valtuutetun tehtäviä oli uudella lainsäädännöllä lisätty toimiston perustamisen jälkeen useaan kertaan.

Määrärahan lisäys perusteltiin viittaamalla elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston laajentuneisiin tehtäviin. Kuluvan vuoden 684 000 euron toimintamenomääräraha on riittänyt aiemman neljän henkilötyövuoden sijasta nyt kuuden henkilötyövuoden työpanokseen.

Tämän määrärahalisäyksen, joka perustui aiemmin laajentuneisiin tehtäviin, jälkeen elintarvikemarkkinavaltuutetun tehtäviä on edelleen lisätty elintarvikemarkkinalain muutoksella 509/2026.

Vuoden 2027 talousarvioesitykseen elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston toimintamenomäärärahan ehdotetaan säilyvän ennallaan.

2. Elintarvikemarkkinavaltuutetun tehtävien lisääntyminen vuosina 2026–2028

2.1. Elintarvikemarkkinalain uudistus

22.6.2026 voimaan tulleen elintarvikemarkkinalain uudistuksen uusia säännöksiä on sovellettu noin kolme kuukautta, ja jo tässä vaiheessa nähdään, että uudistuksen

toimeenpanoon on ladattu huomattavan suuria odotuksia. Elintarvikemarkkinavaltuutettu yhtyy hallituksen esityksessä (HE 36/2026 vp, s. 43) esitettyyn arvioon elintarvikemarkkinavaltuutetun työmäärän lisääntymisestä ja uusien valvontakäytäntöjen kehittämistarpeesta.

Lailla 509/2026 lisätyt säännökset ovat kokonaan uusia, ja niissä käytetään väljiä ja tulkinnanvaraisia ilmaisuja, joille ei ole mitään vakiintunutta oikeus- tai ratkaisukäytäntöä. Näin ollen niiden soveltaminen edellyttää ensivaiheessa perusteellisten ohjeiden valmistelua ja ajan myötä tapauskohtaista kokonaisarviointia käytännössä jokaisessa käsittelyyn tulevassa asiassa. Valtuutetun on myös varauduttava ratkaisujen saattamiseen hallinto-oikeuden tai markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Hallituksen esityksen mukaan uudet hallinnolliset seuraamukset ja markkinaoikeuden roolin laajentaminen voivat lisätä prosessien määrää ja niiden monimutkaisuutta. Nämä huomiot koskevat erityisesti seuraavia säännöksiä:

- 4 c §: ostajan oman tuotemerkin suosimisen kielto ja sitomiskielto, joita myös lakiehdotuksesta annetuissa lausunnoissa pidettiin uudistuksen epäselvimpänä ja vaikeimmin valvottavana osana.

- 4 a §: kohtuuttomien sopimusehtojen yleislauseke ja siihen liittyvät uudet neuvotteluvoiman ja riippuvuussuhteen käsitteet.

- 4 b §: tavarantoimittajalta vaadittujen tietojen hyväksyttävän tarkoituksen arviointi.

- 3 a §: neuvotteluvelvollisuutta poikkeuksellisissa olosuhteissa koskeva säännös, jonka soveltaminen edellyttää ala- ja taloustilannekohtaisia arviointeja.

2.2. Velvoitteet kauppatapadirektiivin toimeenpanon kansainväliseen yhteistyöhön

9.10.2027 alkaen sovelletaan ns. cross border -asetusta (EU) 2026/697, joka koskee kauppatapadirektiivin (EU) 2019/633 täytäntöönpanosta vastaavien viranomaisten yhteistyötä rajat ylittävissä tapauksissa. Asetus velvoittaa valtuutetun vastaamaan muiden jäsenvaltioiden viranomaisten tietopyyntöihin 90 päivän kuluessa (7 art.), toteuttamaan niiden pyynnöstä tutkintatoimenpiteitä (8 art.), osallistumaan vähintään kolmea jäsenvaltiota koskeviin koordinoituihin toimiin (18 art.) sekä tekemään hälytyksiä ja reagoimaan niihin viipymättä (24 art.) sisämarkkinoiden tietojärjestelmän (IMI) kautta. Kyse on pysyvästä uudesta tehtävästä, jonka työmäärä riippuu muiden jäsenvaltioiden pyynnöistä eikä ole valtuutetun itse säädeltävissä.

2.3. Markkinajärjestelyasetuksen muutokset

19.8.2028 alkaen viljelijöiden kirjallisiin toimitussopimuksiin on sisällytettävä markkinajärjestelyasetuksen 148 ja 168 artiklan 4 kohdan c alakohdan mukaisesti tarkistuslauseke, johon viljelijä voi vedota, sekä ylivoimaisen esteen varalta sovellettavat säännöt. Näiden asetuksella (EU) 2026/1739 säädettyjen velvoitteiden soveltaminen on sovitettava yhteen elintarvikemarkkinalain 3 a §:n kanssa, mikä lisää valtuutetun tulkinta- ja neuvontatyötä.

Elintarvikemarkkinavaltuutettu
Livsmedelsmarknadsombudsmannen
The Food Market Ombudsman

2.4. Kauppatapadirektiivin uudistaminen

Komissio esittänee kuluvan syyskauden aikana ehdotuksensa kauppatapadirektiivin uudistamiseksi. Direktiivimuutosten kansalliseen toimeenpanoon on säännöllisesti liittynyt myös uusien kansallisten säännösten valmistelua. Näiden säädösmuutosten resurssitarpeita ei ole mahdollista vielä arvioida, mutta ne voivat täsmentyä jo vuoden 2028 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä.

3. Yhteenveto

Kauppatapadirektiivin 6 artiklan 1 kohdassa edellytetään, että kansallisella valvontaviranomaisella on oltava tarvittavat resurssit ja asiantuntemus tehtäviensä hoitamiseksi.

Nykyisen arvion mukaan elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston toimintamenomäärärahat ovat riittävät vuonna 2027, mutta edellä mainituista syistä tulisi jo vuoden 2028 kehysvalmistelussa valmistella kahden henkilötyövuoden palkkauksen turvaavaa määrärahalisäystä.

Elintarvikemarkkinavaltuutettu Jarno Sukanen

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Tämä asiakirja on laadittu ja allekirjoitettu sähköisesti.
Dokumentet har satts upp och undertecknats elektroniskt.
This document has been digitally prepared and signed.

Elintarvikemarkkinavaltuutettu JARNO SUKANEN
Hyväksytty 25.9.2026

Ruokavirasto
PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO
Puh. 029 530 0400 (vaihde)
ruokavirasto.fi
Y-tunnus: 2911686-7

Livsmedelsverket
PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET
Tfn 029 530 0400 (växel)
livsmedelsverket.fi
FO-nummer: 2911686-7

Finnish Food Authority
P.O. Box 100, FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND
Tel. +358 29 530 0400 (switchboard)
foodauthority.fi
Business ID: 2911686-7